

Skole, frafall og utenforskap

Frafallsmyter

Bjørnar Olsen
Sjefredaktør

DET ER TVERRPOLITISK ENIGHET om at frafall i skolen er et onde. Temaet har fått bred mediedekning de siste årene: Et søk i Atekst på kombinasjonen «fracfall» og «videregående» viser 5 saker i 1995 og 62 saker i 2005, mens det både i 2010 og 2016 gir rundt 1200 oppslag. Det paradoksale faktum at gjennomføringsgraden har vært historisk høy og stabil både på yrkesfag og studiespesialisering de siste 20 årene, har fått mindre oppmerksomhet.

Det er sosiolog Kristoffer Chelsea Vogt som i årets første utgave av *Tidsskrift for samfunnsforskning* problematiserer en virkelighetsforståelse som gjør hver tredje elev til et samfunnsproblem. En særnorsk forståelse av frafall gjør at vi forventer at nær all norsk ungdom skal være klar for enten videre yrkesliv eller studier senest det året de fyller 21 år. Legger vi isteden EUs definisjon av frafall til grunn, er frafallsprosenten i Norge helt på gjennomsnittet i EU: 10 prosent. Et ganske annet utgangspunkt for debatten enn 30 prosent frafalne, som den norske tellemåten leder til.

Ingen blir ufør av å mangle videregående

Dessuten finnes det strukturelle årsaker til at folk havner i den norske frafallsstatistikken. Hver tredje elev på yrkesfag får ikke lærekontrakt, og bedriftene ønsker seg ofte eldre lærlinger. Når studieforløpet i tillegg legger opp til 2 + 2 år, er det vanskelig å se for seg hvordan idealet om å være ferdig innen eleven er 21 år, kan realiseres. Det skjer da heller ikke: Flertallet som avlegger fag- og svenneprøver, gjør det langt senere i livet. Ja, faktisk er gjennomsnittsalderen for ferdig yrkesfaglig utdanning 28 år.

«**Det normale er blitt veldig smalt**», påpeker professor Catharina Elisabeth Arwedson Wang i en telefonsamtale med *Psykologtidsskriftet*. Og fortsetter: «Ordet frafall gjør noe med dine egne opplevelser og psyke.» Opplevelsen av utenforskap forsterkes av den nærmest mytiske antagelsen om at frafall leder til uføretrygd. Vi vet imidlertid lite om en slik sammenheng, bortsett fra at svært få av de som faller fra, blir uføretrygdet. Ingen blir heller ufør av å mangle videregående.

Ved å pakke opp frafallsbegrepet ser vi at ikke alt er like problematisk som debatten tilsier. Vi ser også at byråkratiske målindikatorer dekker til konkrete utfordringer for elevene. Som at yrkesfag skiller seg fra studiespesialisering. At strukturelle hindringer som mangel på lærlingeplasser og psykiske helseplager selvsagt må gripes an forskjellig. At vi må se hvordan innvandrerbakgrunn og regionale forskjeller påvirker frafallet. I tillegg tar de unge en rekke selvstendige og individuelle valg, som å velge bort en studieretning de ikke trives med, ta et friår, glemme å søke seg inn på andreåret i studiet – eller de trenger rett og slett en nyorientering i livet.

Vi bør heller ikke glemme at den aller største gruppen av de som faller fra, omfatter de som får seg jobb og/eller fortsetter utdanningen etter ulike opphold og omveier. Disse perspektivene trengs for å nyansere debatten.